

УДК 351.74(477)

І. Є. РУКОЛАЙНІНА,

викладач кафедри адміністративної діяльності органів внутрішніх справ
факультету підготовки фахівців міліції громадської безпеки
Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ТА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Охарактеризовано сучасні погляди щодо розуміння категорії «принципи державного управління». Визначено поняття принципів державного управління органами внутрішніх справ у сфері їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення. Здійснено класифікацію принципів матеріально-технічного та фінансового забезпечення діяльності ОВС.

Органи внутрішніх справ є суб'єктами фінансових правовідносин, тому їх фінансова та господарська діяльність щодо фінансового і матеріально-технічного забезпечення здійснюється відповідно до основних принципів фінансової діяльності держави. Разом із тим, діяльність таких суб'єктів органів внутрішніх справ (далі – ОВС), як: Департамент фінансового забезпечення та бухгалтерського обліку, Департамент ресурсного забезпечення, Господарське управління, Управління капітального будівництва та інвестицій – здійснюється в межах механізму державного управління ОВС України. Тому, на наш погляд, принципи матеріально-технічного та фінансового забезпечення ОВС доцільно розглядати крізь призму принципів, що властиві механізму державного управління ОВС України та фінансової діяльності держави.

Принципи механізму державного управління були предметом досліджень багатьох учених, таких, як: В. Б. Авер'янов, Г. В. Атаманчук, О. П. Коренев, О. Є. Луньов, В. В. Цветков, В. С. Яковлев тощо. Щодо визначення принципів діяльності органів внутрішніх справ, то цією проблемою займалися: О. М. Бандурка, В. К. Колпаков, О. П. Рябченко, О. Ю. Синявська тощо. Незважаючи на велику кількість робіт з цієї проблематики, питання щодо визначення принципів механізму державного управління, у тому числі й у сфері діяльності органів внутрішніх справ і досі залишаються актуальними. З огляду на це **метою** статті є: по-перше, визначити поняття принципів державного управління органами внутрішніх справ у сфері їх матеріально-технічного і фінансового забезпечення; по-друге, здійснити класифікацію зазначених принципів.

Принцип (від латинського *«principium»* – першооснова, основа) як поняття теорії відо-

бражає в системі державного управління закономірності, відносини, взаємозв'язки між її елементами [1, с. 186]. Принципи синтезують і відбивають об'єктивність законів суспільного розвитку, характерні риси практики управління [2, с. 16]. На відміну від об'єктивних законів принципи залежать від свідомості людей, від пізнання ними діючих законів природи і суспільства. Принципи як продукт логічного мислення лише відбивають об'єктивні закони у свідомості. Вони встановлюються людьми як керівні орієнтири в наукових дослідженнях і в практичній діяльності [3, с. 55].

У теорії управління та адміністративно-правовій науці відсутнє єдине визначення принципу державного управління. Так, на думку В. К. Колпакова, під принципами державного управління слід розуміти позитивні закономірності, які пізнані наукою і практикою, закріплені у правових нормах або є узагальненням діючих у державі юридичних правил [4, с. 22]. Г. В. Атаманчук вважає, що принцип державного управління являє собою закономірність, відношення або взаємозв'язок суспільно-політичної природи та інших груп елементів державного управління, виражену у вигляді певного наукового положення, переважно закріпленого правом [5, с. 265]. Г. С. Яковлева принципи державного управління розуміє як «логічно впорядковану систему ідей, основних положень, які... адекватно виражають політичні та організаційні закономірності державного управління і в тій чи іншій мірі закріплені в чинному праві» [6, с. 14–19]. На думку О. М. Бандурки, принципи управління – це вихідні, основні правила, керівні настанови, норми діяльності для впровадження системи, управління загальними процесами [7, с. 32]. Н. Р. Нижник та О. А. Машков формулюють одночасно декілька визначень цього поняття:

це і основні правила; і керівні ідеї; і об'єктивні закономірності, що визначають зміст, організаційну структуру та життєдіяльність компонентів державного управління [8, с. 50–51].

Принципи управління забезпечують інтеграцію окремих видів управлінської діяльності в різних підрозділах системи управління, взаємну їх погодженість та загальну направленість на реалізацію вироблених цілей. На основі принципів організується процес управління, тобто науково обгрунтоване впровадження дій для здійснення управлінських функцій, вибору методів та прийомів управлінського впливу [7, с. 32].

Отже, на підставі вищевикладеного пропонуємо визначити принципи державного управління органами внутрішніх справ у сфері їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення як закріплені у правових нормах основні, об'єктивні, універсальні закономірності, що відображають специфіку відносин між керівним суб'єктом державного управління ОВС та структурними елементами ОВС, що виступають об'єктом державного управління в цій сфері.

Досліджуючи принципи державного управління, зокрема у сфері матеріально-технічного і фінансового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ, слід звернути увагу на їх класифікацію. В адміністративно-правовій науці і теорії управління існує достатньо широке коло думок щодо класифікації принципів управління.

У радянській науковій літературі [9, с. 27; 10, с. 64; 11, с. 96] класифікація принципів державного управління базувалася на поділі їх на політичні (організаційно-політичні, соціально-політичні, суспільно-політичні чи політико-юридичні) та організаційні (організаційно-технічні). При цьому політичні принципи вважалися основними, а організаційні мали допоміжне значення.

Аналіз наукової літератури радянського періоду свідчить про те, що більшість науковців політичні принципи класифікували за однаковими ознаками; щодо організаційних принципів, то погляди вчених дещо відрізнялися. Так, Б. М. Лазарев до організаційних принципів відносить: диференціацію та фіксування функцій шляхом видання правових норм; відповідальність службових осіб за свої дії (бездіяльність); централізацію основних питань та децентралізація оперативних функцій; ієрархічність системи управління; поєднання лінійних та функціональних начал із верховенством лінійних, галузевих і територіальних начал; поєднання колегіальності

з єдиноначальством [12, с. 153–171]. О. Є. Луньов надає іншу класифікацію організаційних принципів: галузеві, функціональні, виробничо-територіальні, подвійного підпорядкування, колегіальності та єдиноначальності [13, с. 56–58].

На думку М. Г. Чумаченко, принципи державного управління необхідно поділити на дві групи: 1) основні, які використовуються при здійсненні загальних функцій управління; 2) спеціальні [14, с. 19]. Цієї ж думки дотримується Г. С. Яковлев, який поділяє дану категорію принципів на два підкласи: загальні (виражають умови раціонального функціонування організації як системи), до яких належать демократичний централізм, плановість, контроль; та спеціальні (умови функціонування окремих елементів). При цьому спеціальні принципи він поділяє на три види: структурно-функціональні, принципи організації прийняття рішень та принципи організації управління кадрами [6, с. 75].

Сучасний підхід до систематизації принципів державного управління суттєво не відрізняється від класифікації, сформованої в радянський період. Так, В. Д. Бакуменко виділяє три великі групи принципів державного управління з наступним виділенням підсистем: 1) загальноуправлінські принципи (універсальні принципи, принципи раціональної структури; принципи цілепокладання); 2) принципи, безпосередньо пов'язані з людським фактором (принципи стратегічного мислення, прийняття рішень, управління якістю рішень, ступеня свободи рішення, делегування повноважень, ініціативи, організації роботи керівника, скалярний принцип); 3) основні принципи державного управління (об'єктивність, універсальність, випереджаючий стан, демократизм, поділ влади, законність, оптимізація управління та структурні принципи) [15, с. 76–89]. Г. В. Атаманчук пропонує класифікувати принципи державного управління на: 1) загальносистемні принципи державного управління (об'єктивність, демократизм, правова впорядкованість, законність, федералізм, розподіл влади, публічність); 2) структурні (структурно-цільові; структурно-функціональні; структурно-організаційні та структурно-процесуальні); 3) спеціалізовані (принципи державної служби, технологізації державного управління, адміністративного процесу тощо) [5, с. 269–278]. В. К. Колпаков поділяє всі принципи на соціально-політичні принципи, організаційні принципи побудови апарату державного управління та принципи функціонування апарату державного управління [4, с. 22].

Інші вчені виділяють дві групи принципів державного управління: конституційні та організаційні [16, с. 8–11]. До конституційних принципів відносять ті, існування яких обумовлене нормами Конституції України: відповідальність органів виконавчої влади (посадових осіб) за доручену справу, перед людиною та державою; верховенства права; законності; участі громадян та їх об'єднань в управлінні; рівноправність громадян в управлінні; гласність. Організаційні принципи поділяють на дві підгрупи: принципи побудови апарату управління та принципи його функціонування.

Отже, вищезазначене надає підстави вважати, що у правовій літературі не було сформовано єдиного підходу класифікації принципів державного управління. Разом із тим, на нашу думку, виділяючи принципи матеріально-технічного і фінансового забезпечення діяльності ОВС, доцільно підтримати точку зору Г. В. Атаманчука, який вважає, що принципи управління мають відповідати наступним вимогам: 1) відображати тільки найбільш суттєві, головні закономірності та взаємозв'язки в державному управлінні; 2) характеризувати лише стійкі закономірності, відносини та взаємозв'язки; 3) охоплювати переважно такі закономірності, відносини, взаємозв'язки, які властиві державному управлінню як цілісному соціальному явищу; 4) відображати специфіку

державного управління, його відмінність від інших видів управління [5, с. 265].

На підставі вищевикладеного пропонуємо принципи управління у сфері матеріально-технічного і фінансового забезпечення діяльності ОВС об'єднати в наступні групи:

1. Загальносистемні принципи управління у сфері матеріально-технічного і фінансового забезпечення діяльності ОВС (об'єктивність; законність; гласність; розподіл влад; делегування повноважень; соціальна спрямованість; принцип оптимізації управління; принцип комплексності; принцип керованості; принцип контрольованості; принцип публічності).

2. Специфічні принципи управління у сфері матеріально-технічного і фінансового забезпечення діяльності ОВС (міжгалузевий характер; самостійність; плановість; принцип пріоритетності публічних видатків щодо прибутків казни; принцип оптимального поєднання прямих (адміністративних) та непрямих (економічних) методів управління).

Підсумовуючи, відзначимо, що успіх управління у сфері матеріально-технічного та фінансового забезпечення діяльності ОВС залежить від застосування усієї системи принципів. Усі принципи державного управління взаємопов'язані між собою і будь-яке порушення хоча б одного з них призведе до порушення іншого.

Список використаної літератури

1. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций / Г. В. Атаманчук. – М. : Юрид. лит., 1997. – 400 с.
2. Коренев А. П. Основы управления в органах внутренних дел : учебник / А. П. Коренев. – М. : МЮИ МВД России ; Щит-М, 1999. – 356 с.
3. Петров Г. И. Основы социалистического управления / Г. И. Петров. – Л. : Изд-во Ленинград. ун-та, 1974. – 292 с.
4. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник / Колпаков В. К., Кузьменко О. В. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
5. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций / Г. В. Атаманчук. – Изд. 2-е, доп. – М. : Омега-Л, 2004. – 584 с.
6. Яковлев Г. С. Аппарат управления: принципы организации / Г. С. Яковлев. – М. : Юрид. лит., 1974. – 230 с.
7. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ : [підручник] / Бандурка О. М. – Х. : Ун-т внутр. справ, 1998. – 480 с.
8. Нижник Н. Р. Системний підхід в організації державного управління / Нижник Н. Р., Машков О. А. – К. : УАДУ, 1998. – 160 с.
9. Лунев А. Е. Теоретические проблемы государственного управления / А. Е. Лунев. – М. : Наука, 1974. – 247 с.
10. Опрышко В. Ф. Народно-хозяйственный комплекс: управление и право / В. Ф. Опрышко. – К. : Политиздат Украины, 1983. – 167 с.
11. Социальные и государственно-правовые аспекты управления в СССР / под общ. ред. В. В. Цветкова. – Киев : Наук. думка, 1978. – 428 с.
12. Аппарат управления социалистического государства : в 2 ч. Ч. 1 / [Ангена М., Беньямин М., Дорохов Г. А. и др.]. – М. : Юрид. лит., 1976. – 320 с.
13. Советское административное право. Государственное управление и административное право / [И. А. Азовкин, А. П. Алехин, П. Т. Василенков и др.]; редкол.: Ю. М. Козлов. – М. : Юрид. лит., 1978. – 358 с.
14. Чумаченко Н. Г. Экономические методы управления / Чумаченко Н. Г., Данилов Д. Д. – Киев : Наук. думка, 1988. – 296 с.

15. Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень / В. Д. Бакуменко. – К. : УАДУ, 2000. – 328 с.

16. Административное право Украины : учеб. для студ. высш. учеб. заведений юрид. спец. / [Ю. П. Битяк, В. В. Богуцкий, В. Н. Гарашук и др.]; под ред. Ю. П. Битяка. – Харьков : Право, 2003. – 576 с.

Надійшла до редколегії 21.03.2011

РУКОЛАЙНИНА И. Е. ПРИНЦИПЫ МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО И ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

Охарактеризованы современные взгляды, касающиеся понимания категории «принципы государственного управления». Дано определение понятия принципов государственного управления органами внутренних дел в сфере их материально-технического и финансового обеспечения. Осуществлена классификация принципов материально-технического и финансового обеспечения деятельности ОВД.

RUKOLAJNINA I. THE PRINCIPLES OF MATERIAL AND TECHNICAL AND FINANCIAL SUPPORT ACTIVITIES OF THE INTERNAL AFFAIRS AGENCIES

The current views on the understanding of the category «principles of government» are characterized. The definition of principles of public administration of internal affairs agencies in the area of their logistical and financial support is given. The classification of principles of logistical and financial support of the internal affairs agencies is implemented.

УДК 343.533+347.78

М. В. БОРУТА,

ад'юнкт

Харківського національного університету внутрішніх справ

АВТОРСЬКЕ ПРАВО ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Розглянуто основні складові адміністративно-правової охорони авторського права в Україні як елемента системи міжгалузевої правової охорони. Виділено особливості її нормативно-правового забезпечення; доведено, що це є важливим сучасним напрямом діяльності органів і посадових осіб публічної адміністрації та правоохоронних органів в Україні.

В усіх країнах світу світогляд народу формується як результат духовної творчості людини, що збагачує його культуру, визначає моральні, естетичні позиції суспільства, відображає рівень його соціального економічного розвитку. Форми, прийоми, методи наукової і художньої творчості можуть бути різними, але вони завжди є результатом творчого процесу. Права авторів, що пов'язані зі створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва як об'єктивних результатів усіх видів творчої діяльності людини, є предметом правової охорони в державі.

Конституція України найвищою соціальною цінністю визначає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку, а права та свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Одним із пріоритетних напрямів політики держави виділено забезпечення та охорону права інтелектуальної власності, в тому числі авторського права, яке нині перебуває у

процесі динамічного теоретичного і практичного становлення. Проведення адміністративної реформи в Україні, розвиток міжнародного співробітництва та глобалізацію можна розглядати як необхідні соціально-політичні та історико-правові передумови для підвищення ефективності охорони авторського права.

Дослідженням проблем сфери інтелектуальної власності, в тому числі авторського права займалися такі вчені, як: Г. О. Андрощук, В. С. Дроб'язко, Р. О. Денисова, В. О. Жаров, О. А. Підпригора, А. П. Сергєєв, Р. О. Стефанчук, Р. Б. Шишка тощо.

Разом із тим, засади адміністративно-правової охорони авторського права в Україні, особливо правоохоронними органами, в цих роботах детально не розглядалися, тому потребують систематизації та подальшого вдосконалення, що становить мету даної статті.

Так, Законом України «Про авторське право і суміжні права» [1] закріплено, що авторське право охоплює особисті немайнові права